

Op zoek naar enkele oorzaken voor de crisis van de 'biecht' ...

Zonder volledigheid te betrachten, peilen we naar enkele oorzaken van de crisis van het sacrament van boete en verzoening.

(0) Er is uiteraard de cultureel en maatschappelijk sterk gewijzigde positie (crisis) van het kerkelijk geloof ten gevolge van de secularisatiegolf (moderniteit en postmoderniteit). Dit blijft niet zonder gevolgen voor het sacramenteel leven en dus ook niet voor de biecht. We gaan hier niet verder in op die globale ontwikkelingen maar zoeken naar enkele meer specifieke moeilijkheden met de biecht.

(1) Er is weerstand gegroeid tegenover de beleving van de biecht als gemakkelijkheidsoplossing, waarbij uit het oog verloren werd dat het boetesacrament de deugd van boete en bekering veronderstelt. Zo kwam het biechtsacrament teveel 'in plaats van' de genoemde deugd. Het sacrament verzekerde op quasi-magische wijze wat de berouwvolle zondaar zelf weigerde af te werken. Zo'n praktijk werd steeds meer als oneerlijk en niet ernstig aanvoeld.

(2) Het historisch overzicht zal ons leren dat in de pastorale praktijk van de kerk de menselijke handelingen in het sacrament hun inhoud en existentiële betekenis gingen verliezen. Het berouw wordt verondersteld. De 'penitentie' is niet veel meer dan een formaliteit. De belijdenis is veelal een stereotiepe dialoog van beide kanten (boeteling-priester). Het geheel kent een nogal haastig verloop. Al te dikwijls werd/wordt de biecht ervaren als een ritus waar menselijk gesproken weinig of niets gebeurt.

(3) Liturgisch gezien was de biecht heel dikwijls een arm gebeuren: qua plaats (biechtstoel), qua duur (enkele minuten) en stijl (fluisterend) was het veelal gedaald tot een dieptepunt van wat een sacramentele viering moet zijn.

(4) De vroeger verplichte band tussen biecht en communie is zo goed als verdwenen in de beleving. Er wordt veelvuldiger gecommuniceerd zonder biecht. Vandaag staat in de beleving sterk voorop dat de eucharistie zonden vergeeft. In een vroegere beleving moest men zich door de biecht eerst heiligen om de communie te kunnen ontvangen.

(5) Psychologische raad en bijstand wordt niet langer bij de priester gezocht, wat vroeger

veelal gebeurde in de context van de biecht. De band tussen spirituele begeleiding en biecht is lossier geworden.

(6) We hebben ook een ontwikkeling gekend in de richting van een minder culpabiliserende godsbeleving met groeiende vraag wat en of er zonde is. De verkondiging in verband met zonde die vroeger overdreven was, wordt nu teveel verzwegen. Is er een verminderd schuldbesef? Of is het schuldbesef veeleer veranderd, verschoven? Er is in elk geval een verminderd zondebesef (zonde als religieuze categorie).

(7) Het sacrament van boete en verzoening heeft niet de sociale impact van een overgangsrite (gebonden aan bepaalde familiale feesten). Het kon dus geruislozer verdwijnen. Het beschikt niet over een taai overlevingsvermogen.

(8) Sinds Vaticanum II is er een grote keuzemogelijkheid tussen verschillende praktijken van boete en verzoening. Velen ervaren dit als een vooruitgang, als een kans om los te komen uit routine. Voor anderen bracht de nieuwe situatie verwarring. Hoe kun je je eigen ritus kiezen? Vormt een ritus geen voorgegeven en voorgeschreven kader? Als iedereen een vorm moet/kan kiezen, wordt het dan ook niet aannemelijker er gewoon geen te kiezen?

De oorzaken die we hebben opgesomd kunnen we op een andere manier systematiseren. We trachten de vragen op het spoor te komen en te formuleren die aan de grondslag liggen van de huidige crisis van de 'biecht':

(a) *"Ik vind geen gepaste vorm om mijn religieuze schuld kwijt te raken".*

Dit zijn vragen van liturgische aard: hoe zit het met privé-biecht, biechtgesprek, boeteviering, collectieve absolutie, sacramentele en niet-sacramentele vormen van zondevergeving, de zeer verbale vorm van het boetesacrament... ?

(b) *"Wat is precies de maat van mijn religieuze schuld?"*

Dit hangt samen met problemen van morele aard: een gewijzigd zondebesef; het vervaagde onderscheid tussen zonden ten dode, zware zonden en lichte zonden; het wijzigen van bepaalde kerkelijke wetten die een duidelijke datering van schuld toelieten; het bewuster worden van de sociale dimensie van het kwaad; de groeiende nadruk op het geweten als laatste norm; het losmaken van de band seksualiteit-zonde; het onderscheid tussen zonde

(als afwijken van een levensproject) en zonden (als afwijkingen van een codex); het historisch perspectief op de lotgevallen van de biecht; het verlangen naar authenticiteit dat vaak in een formalistische biecht niet bevredigd wordt; enzovoort.

(c) *"Ik voel me niet schuldig tegenover de kerk".*

Een derde reeks vragen betreft de kerk en ook het gewijde ambt in de kerk. Het zijn eigenlijk vragen van sacramentele aard: kan schuld niet rechtstreeks met God geregeld worden? Wat heeft die kerk, die priester daarmee te maken? Heeft de gemeenschap wel iets te zien met mijn privé-leven? Anderen vinden dan weer dat de kerk een biechtpraktijk in stand houdt die louter privé is. De kerk rekent dan te weinig met collectieve schuld...

(d) *"Ik weet niet wat God met mijn zonde te maken heeft".*

Hier gaat het om problemen van religieuze aard, geloofsvragen in de eigenlijke zin van het woord. 'Volstaat het niet het met de mensen weer goed te maken?'; 'Ik maak wel fouten, maar wat brengt het woord 'zonde' bij?'

(e) *"Ik voel me überhaupt niet schuldig".*

Hier komen we bij vragen van antropologische aard: is de mens wel iets meer dan een voorgeprogrammeerde chip? Is de mens wel vrij? Wat is vrijheid?